

AS “Gasos” ceļā uz ilgtspējīgu nākotni

Jau vairāk nekā desmit gadus Eiropas Parlaments, Eiropas Komisija (EK) un Eiropas Savienības (ES) dalībvalstis veido visaptverošu ES likumdošanas aktu un politisko satvaru kopumu, nosakot jaunus, juridiski saistošus klimata un enerģētikas politikas mērķus dažādiem termiņiem. Šis satvaru kopums, kas neformāli tiek dēvēts par enerģijas pāreju (*energy transition*), paredz, ka tuvākajā perspektīvā – līdz 2030. gadam – ES dalībvalstis samazinās siltumnīcefektu izraisošo gāzu (SEG) emisijas par 40% salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni, palielinās energoefektivitāti par 32,5% salīdzinājumā ar 2007. gada līmeni, kā arī paaugstinās atjaunīgās enerģijas avotu īpatsvaru enerģijas galapatēriņā aptuveni no 20% 2020. līdz 32% 2030. gadā.

Šajā procesā arī gāzveida kurināmā diversifikācija ir viens no galvenajiem faktoriem būtībā visu ES dalībvalstu ekonomiku dekarbonizācijā gan vidējā, gan ilgtermiņa perspektīvā. Pašlaik nozīmīgākā gāzveida degviela ES, nenoliedzami, ir dabasgāze, kas gan šķidrā, gan gāzveida agregātstāvoklī nonāk ES tirgū pa dažādiem ceļiem un no dažādiem avotiem. Turklāt ES enerģētikas nozare lielā mērā paļaujas uz šo ērti lietojamo, relatīvi tīro un viegli piegādājamo primāro energoresursu kā tiltu starp šī brīža SEG intensīvo un nākotnes zaļo, dekarbonizēto enerģētiku.

Dabasgāze ir nozīmīgs elektroenerģijas un siltumenerģijas avots ES centrālajos un ziemeļu reģionos, tostarp Baltijā un Latvijā, ko intensīvi izmanto visās patēriņa grupās: sākot ar lielākajiem rūpnieciskajiem patērētājiem, enerģijas ražošanas uzņēmumiem un beidzot ar vismazākajiem – māsaimniecībām. Tomēr dabasgāze, kas ir viena no tā dēvētajām tradicionālajām jeb fosilajām degvielām, neskatoties uz tās ilgtspējību un plašo efektīvas izmantošanas potenciālu, nākotnē, visticamāk, pamazām zaudēs vadošo lomu ES enerģētikā. Tiesa, zaudējumi nenāks bez ieguvumiem. Gāzveida kurināmo sektorā līdzās dabasgāzei pamazām ienāks tā dēvētās atjaunīgās gāzes – biogāze, biometāns, ūdeņradis u. c. –, pakāpeniski aizstājot to un nodrošinot gāzveida degvielu diversifikāciju visos ekonomikas sektora segmentos. Un nepieciešamība pēc dabasgāzes pārvades un sadales sistēmas, kā arī gāzveida kurināmā kā tāda, visticamāk, nemazināsies, bet, tieši pretēji, – pieaugs. Un pieaugs ne tikai citviet Eiropā, bet arī pašu mājās, Latvijā, un mūsu valsts dabasgāzes pārvades un sadales sistēmas operatori arī tad būs jānodrošina nepārtrauktas, drošas un savlaicīgas kurināmā piegādes.

Par to, kā Latvijas dabasgāzes sadales sistēmas operators AS “Gasos” (GASO) raugās nākotnē, kādus jautājumus un darbības jomas aktualizē vidēja termiņa plānošanas periodam un ar kādiem izaicinājumiem saskaras ikdienas darbā, ar žurnālu “Enerģija un Pasaule” domās dalījās GASO valdes priekšsēdētāja Ilze Pētersone-Godmane.

– GASO ir relatīvi jauns uzņēmums, kam savā pastāvēšanas laikā jau nācies saskarties ar daudziem izaicinājumiem. Tie saistīti gan ar dabasgāzes sadales saimniecības pārņemšanu, gan ilgtspējīgas uzņēmuma darbības nodrošināšanu un nākotnes plānu izstrādi un īstenošanu. Cik veiksmīgi un efektīvi, jūsuprāt, šo procesu izdevies īstenot, un vai ir kādi īpaši faktori, kurus, atskatoties uz šo laika periodu uzņēmuma vēsturē, būtu vērts sevišķi izcelt?

GASO tika dibināts 2017. gada nogalē, un pēdējie trīs gadi uzņēmumam ir bijuši gana intensīvi. Šajā laikā ne tikai ir izstrādāti un apstiprināti divi tarifu projekti, bet arī sāka vairāku jaunu informācijas tehnoloģijas (IT) sistēmu ieviešana un esošo procesu pārskatīšana, paraleli neaizmirstot par drošas un nepārtrauktas dabasgāzes sadales sistēmas darbības nodrošināšanu.

Vienlaikus uzņēmums sekmīgi pilda tiesību aktos noteikto pienākumu nodrošināt dabasgāzes tirgus funkcijas sadarbībā ar pārvades sistēmas operatoru un tirgotājiem.

Daudzi projekti ir tikai sākuma stadijā, tādēļ šobrīd grūti spriest, cik veiksmīgi vai efektīvi tie ieviesti, tomēr, manuprāt, uzņēmums virzās pareizajā virzienā, un GASO komanda ir gatava strādāt, lai tuvākajos gados īstenotu visus nospraustos mērķus.

– Kāda ir GASO attīstības vīzija nākamajiem 5–10 gadiem? Uz kādiem principiem tā balstās, un kādiem faktoriem tajā ir izšķiroša nozīme?

GASO galvenie attīstības virzieni ir saistīti ar trim jomām: infrastruktūras nodrošināšanu, attiecību ar klientiem veicināšanu un stiprināšanu, kā arī uzņēmuma darbības attīstību un efektivitātes uzlabošanu.

Dabasgāzes sadales sistēmas droša darbība ir mūsu augstākā prioritāte, un, lai to nodrošinātu, nepārtraukti nepieciešams veikt sistēmas uzturēšanas un atjaunošanas darbus. Pateicoties efektīvai dabasgāzes sadales sistēmas uzturēšanai, mehāniski bojāto pazemes gāzesvadu skaits ir sarucis, un pēdējos gados GASO darbības rezultātā nav radusies neviena avārija sadales sistēmā. Uzņēmuma mērķis ir arī turpmāk nodrošināt nepārtrauktu un drošu dabasgāzes sadales sistēmas darbību, plānojot nepieciešamās investīcijas

I. Pētersona - Godmane

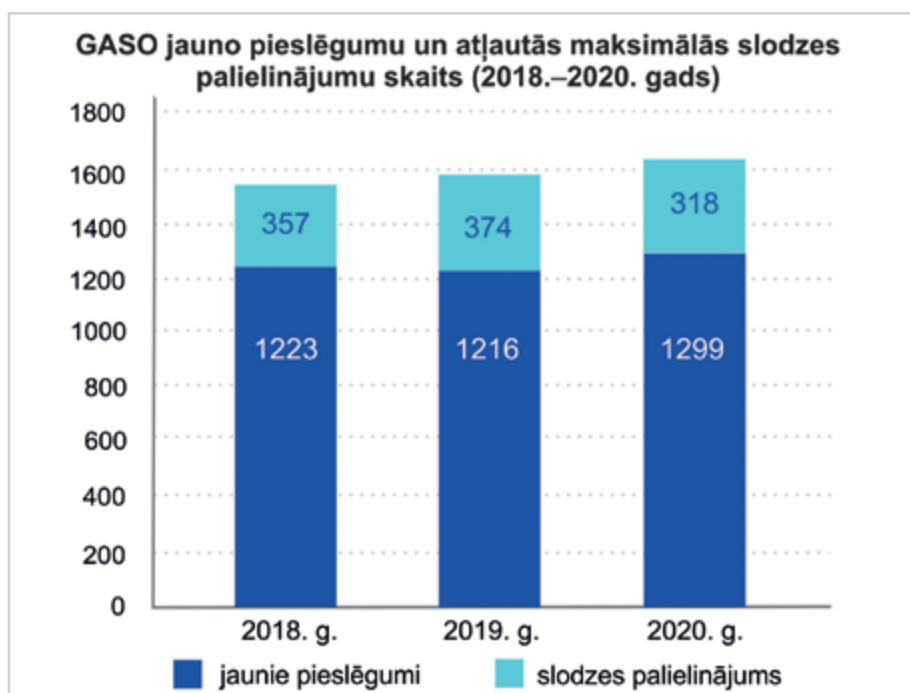
sistēmas uzturēšanai, paplašināšanai un izturības pret dažādiem ārējās vides faktoriem palielināšanai. Izmantojot uzkrātās zināšanas un progresīvākos tehnoloģiskos risinājumus, ir iespējams automatizēt daudzus procesus un laikus identificēt, kā arī novērst sistēmas defektus un bojājumus. Tas ļoti palīdz mūsu darbā – gan no tehnisko procesu, gan personāla pārvaldības viedokļa.

GASO nodrošina dabasgāzes apgādi vairāk nekā 390 tūkstošiem pieslēgumu Latvijā un vidēji ierīko 1500 jaunu dabasgāzes pieslēgumu gadā. Tas nozīmē, ka mums ir būtiski izprast un izziņāt klientu vajadzības un nodrošināt tiem piemērotākus

un vieglāk saprotamus pakalpojumus. Arī turpmāk plānojam uzlabot klientiem sniegto pakalpojumu kvalitāti un pieejamību. Papildus svarīgi ir neaizmirst par klientu izglītošanu ne tikai par dabasgāzes izmantošanas iespējām, bet arī par tās sprādzienbīstamību. Mēs jutamies atbildīgi par cilvēku veselību un drošību, kā arī viņu īpašuma saglabāšanu, tādēļ vēlamies, lai ikviens no mūsu klientiem dabasgāzi lieto pareizi un droši.

Trešais attīstības virziens ir uzņēmuma darbības optimizācija. Šeit būtiska loma atvēlēta dažādām IT sistēmām un risinājumiem, ar kuriem būs iespējams efektīvāk pārvaldīt dažādu procesu norisi, mazināt funkciju dublēšanos, kā arī nodrošināt augstāku kvalitāti un precizitāti katrā darbībā.

– Kā varētu raksturot jauno dabasgāzes sadales sistēmas pieslēgumu dinamiku aizvadītajos divos trijos gados?

Vai vēlme gazificēt savu īpašumu vai efektīvāk izmantot jau esošo pieslēgumu – piemēram, uzstādot dabasgāzes apkures sistēmas – ir būtiski palielinājusies? Ja jā, kuros reģionos vērojams visstraujākais pieaugums un kāpēc?

Vidēji gadā Latvijas dabasgāzes sadales sistēmai pieslēdzas vairāk nekā 1500 jaunu dabasgāzes lietotāju, un jauno pieslēgumu skaits lielākā vai mazākā mērā gadu no gada saglabājas nemainīgā līmenī. Tiesa, pērn – 2020. gadā – bija novērojams pieslēgumu skaita pieaugums, ko var skaidrot ar dabasgāzes kā energoresursa pievilcību: energoefektivitāti, komfortu izmantošanā, ekspluatācijas izmaksām, pievilcīgo cenu – salīdzinot ar citu energoresursu, piemēram, šķeldas, cenām – un pieejamību. Tāpat savu lomu šādā pozitīvā pieslēgumu skaita dinamikā nospēlēja arī Covid-19 pandēmija, kad cilvēku iespējas ceļot vai nodarboties ar citām relatīvi dārgi izmaksājošām aktivitātēm bija visai ierobežotas. Domāju, ka daļa mūsu klientu pieņēma lēmumu ieguldīt ietaupītos līdzekļus sava sadzīves komforta ilgtermiņa uzlabošanas pasākumos, viens no kuriem, nenoliedzami, ir mājokļa gazifikācija.

Vēl viens 2020. gada gazifikācijas “piķa” iemesls ir jaunu mājokļu būvniecība, īpaši Pierīgā. Daudzi jaunie projekti, izvērtējot vairākas objektu siltumapgādes iespējas, dod priekšroku dabasgāzes apkurei, kuras ierīkošanas ieguvumi ir acīmredzami. Tāpat esam novērojuši, ka rūpnieciskie lietotāji arvien biežāk izvēlas izmantot dabasgāzi savos ražošanas procesos.

Īpaši izteikts jauno pieslēgumu pieaugums vērojams Rīgas un Jūrmalas teritorijā, un šī tendence saglabājusies no iepriekšējiem gadiem. Pēdējos gados palielinājies pieslēgumu skaits Jelgavas, Cēsu un Liepājas iecirkņi.

Runājot par lietotāju paradumiem, redzam, ka kopš maksas par atļauto slodzi ieviešanas lietotāji sadales sistēmu izmanto efektīvāk un atbilstoši ir optimizējuši tiem noteikto pieteiktās slodzes apmēru.

– Ja raugāties no dabasgāzes patēriņa viedokļa, kuri Latvijas gāzapgādes iecirkņi ir lielākie dabasgāzes patērētāji? Vai aizvadītajos piecos gados Latvijas iecirkņu – lielāko dabasgāzes patērētāju – top 3 ir mainījies? Un, ja jā, tad kāpēc tas noticis?

Lielākais dabasgāzes patēriņa apjoms vēsturiski ir bijis un arī pašreiz ir Rīgas reģionā, un sagaidām, ka līdera jomu Rīgas reģions, visdrīzāk, nezaudēs. Kā otrais apjoma ziņā stabili seko Daugavpils reģions. Savukārt, trešajā pozīcijā, sākot no 2018. gada, atrodas Jūrmalas reģions.

Pirms četriem gadiem Jūrmalas vietā bija Valmieras reģions, kura dabasgāzes patēriņa samazinājumu ietekmēja atbalsta elektroenerģijas ražošanai no dabasgāzes izbeigšanās un tai sekojoša intensīvāka šķeldas izmantošana siltumenerģijas ražošanā.

– Kā, no dabasgāzes sadales sistēmas operatora skatpunkta raugoties, vērtējat liberalizētā dabasgāzes tirgus darbību Latvijā?

Tirgus ir radījis dažādas izvēles iespējas mazumtirgū, kur šobrīd aktīvi ir 11 dabasgāzes tirgotāji. Savukārt, vairumtirgū izvēles iespējas ir samērā ierobežotas un atkarīgas no energoresursu piegādes avotiem un Baltijas reģiona ģeogrāfiskā novietojuma piegāžu ķēdēs.

Dabasgāzes sadales operators ir veiksmīgi

ticis galā ar tam uzticētajiem tirgus liberalizācijas uzdevumiem. GASO ir izveidojis mūsdienīgu un sekmīgi strādājošu tirgus dalībnieku atbalsta sistēmu, kurā ērti var veikt nepieciešamo datu apmaiņu un reģistrēt līgumus.

– 2021. gada 1. jūlijā stājās spēkā jaunie GASO dabasgāzes sadales tarifi. Tajos iezīmējas izteikta tendence, kas vērojama arī citviet Eiropā, – mazāk par dabasgāzi maksā tie, kas to izmanto efektīvāk un intensīvāk. Vai nākotnē paredzēts palielināt fiksēto maksu pašiem mazākajiem dabasgāzes patērētājiem (tie, kas dabasgāzi izmanto tikai ēdiena gatavošanai), un vai dabasgāzes uzskaitē šajā patēriņa sektorā varētu tikt unificēta daudzdzīvokļu dzīvojamajās ēkās?

Kopš 2019. gada visiem lietotājiem – arī mazākajiem dabasgāzes patērētājiem – tiek piemērota fiksēta dabasgāzes piegādes maksa. Šiem lietotājiem fiksētās maksas īpatsvars maksājumā par sadales pakalpojumu veido aptuveni 80%. Šobrīd dabasgāzes sadales pakalpojuma tarifi ir apstiprināti uz četriem ar pusi gadiem, un tuvākajā laikā pārmaiņas pašreizējā pieejā netiek plānotas.

Runājot par vienotu dabasgāzes uzskaiti daudzdzīvokļu dzīvojamajās ēkās, GASO kā sadales sistēmas operators šo pieeju atbalsta, jo mūsu kaimiņvalstīs šāda prakse tiek veiksmīgi izmantota. Tomēr Latvijas situācijā, lai mainītu dabasgāzes uzskaites principu un pieeju, ir virkne ārēju izaicinājumu, kas apgrūtina unificētas patēriņa uzskaites ieviešanu daudzdzīvokļu dzīvojamajās ēkās. Tādēļ tuvākajos gados pārmaiņas dabasgāzes uzskaites organizācijā šim patēriņa segmentam nav plānotas.

– Jaunu, perspektīvu dabasgāzes patēriņa sektoru iezīmēšana ir viena no prioritātēm gan Baltijas valstīs, gan arī Eiropā kopumā. Vai, jūsuprāt, transporta gazifikācija varētu būt drošs un ilgtspējīgs veids, kā stimulēt efektīvāku un daudzpusīgāku dabasgāzes izmantošanu Latvijā?

Uzskatu, ka vidējā termiņā turpinās attīstīties saspiestās dabasgāzes (CNG) izmantošana transporta sektorā, sevišķi kravas transportlīdzekļu, pasažieru autobusu, komunālo un operatīvo transportlīdzekļu segmentā. Turklāt šajā kontekstā nevajag aizmirst, ka nākamajos gados attīstīsies biometāna ražošana un gāze, kas plūdis pa cauruļvadiem, pakāpeniski kļūs arvien “zaļāka”.

Dabasgāze jau šobrīd ir enerģijas veids ar ļoti mazu SEG emisiju daudzumu, bet, piejaucot dabasgāzei biometānu vai nā-

Viena no degvielas mazumtirgotāja “Virši – A” CNG uzpildes stacijām

kotnē pat ūdeņradi, var iegūt vēl “zaļāku” gāzveida kurināmo, kas ne tikai veicinās ES noteikto klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu, bet arī palīdzēs samazināt atkritumu plūsmas un attīstīt attālākos Latvijas reģionus.

Transporta gazifikācijas izpratnē ir būtiski nošķirt vieglo autotransportu no komerctransporta. Attiecībā uz vieglo autotransportu (līdz 3,5 tonnām) Latvijā CNG izmantošana turpināsies vismaz līdz 2030. gadam, lai gan ilgtermiņā šajā transporta segmentā ES pamatmērķis ir pāriet uz elektroauto izmantošanu. Savukārt, transporta līdzekļiem ar masu virs 3,5 tonnām CNG vai bioCNG ar dažādiem piejaukumiem kļūs par vienu no galvenajām alternatīvajām degvielām arī ilgtermiņā. Šajā sektorā attīstīsies arī vienlaicīga sašķidrinātās dabasgāzes (LNG) un bioLNG izmantošana. Ņemot vērā pēc LNG augošo pieprasījumu, jau šodien būtu jādomā par LNG un bioLNG tirgus segmenta attīstību gan Latvijā, gan Baltijas reģionā kopumā.

Dabasgāzes un biometāna izmantošana (EK 2020. gada 14. novembra paziņojuma par ES metāna emisiju stratēģijas pieņemšanu kontekstā) ir perspektīva arī lauksaimniecības sektorā.

– Kāda ir GASO CNG mobilitātes attīstības vīzija Latvijai?

GASO kā dabasgāzes sadales sistēmas operators aktīvi piedalās CNG tīkla izveidē, lai visā Latvijas teritorijā būtu iespēja izmantot CNG kā videi draudzīgu un pieejamu degvielu. Tomēr, lai Latvijā attīstītu CNG, būtiski ir turpināt sadarbību starp valsts institūcijām, enerģētikas un transporta nozares uzņēmumiem un citiem partneriem. Lai kopā efektīvi virzītos uz ES klimata politikas mērķu sasniegšanu, vairāki enerģētikas un transporta uzņēmumi, tai skaitā arī GASO, izveidojuši iniciatīvu “Vide rītdienai”.

CNG attīstība un gudra dabasgāzes infrastruktūras izmantošana ir nozīmīga gan mūsu valsts tautsaimniecības stabilitātes stiprināšanai, gan arī tik aktuālajai transporta sektora dekarbonizācijai.

Uzskatu, ka pēdējos trijos gados CNG sektors Latvijā ir strauji attīstījies un GASO būtu jāveicina arī turpmāka tā izaugsme. Tomēr vienlaikus vēlos norādīt, ka tuvākajos 10–20 gados autotransporta sektors elektrificēsies, tāpēc vidējā termiņā būs jāšak apdomāt arī mūsu uzņēmuma iecirkņu autoparka elektrificēšanu. Iespējams, GASO iecirkņos būs jāuzstāda mikroģenerācijas iekārtas, kuras no

2019. gada 11. septembrī „Vide rītdienai” iesaistītie uzņēmumi parakstīja memorandu, ar kuru apņēmas sadarboties CNG infrastruktūras izveidē

dabasgāzes ražotu uzņēmuma pašpatēriņam nepieciešamo elektroenerģiju.

Priecē arī tas, ka Latvijā pieaug CNG uzpildes staciju skaits un

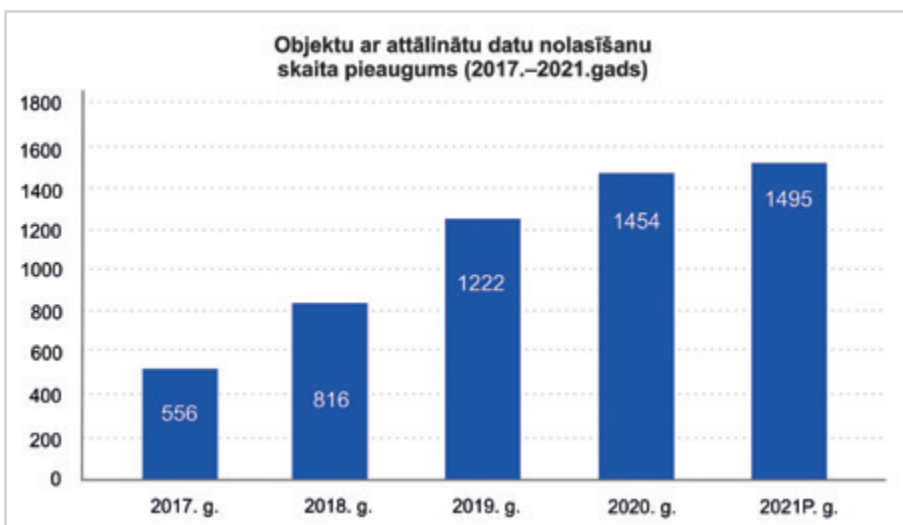
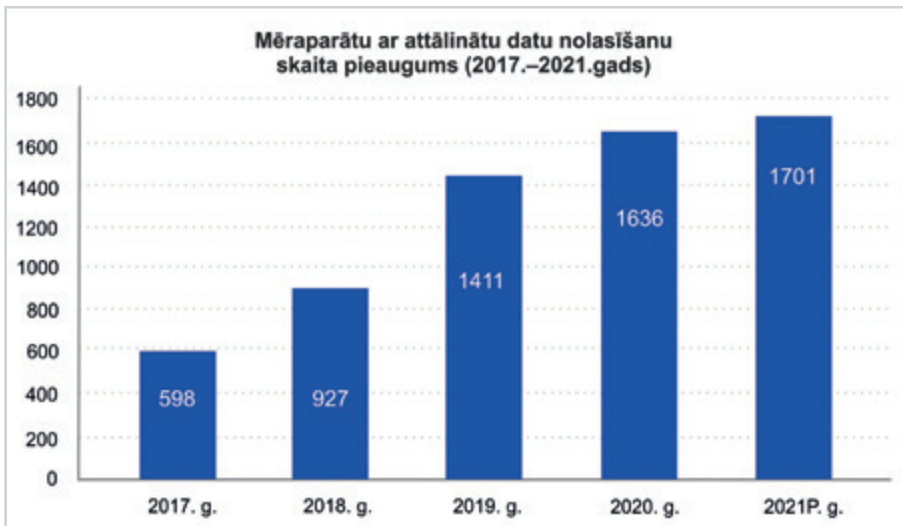
Dabasgāzes pārvades un sadales sistēmā ievadāmās un transportējamās aizvietotājgāzes kvalitātes raksturlielumi¹

Parametri	Mērvienība	Vērtība
1. Vobes skaitlis (indekss) – $W_{S,b}$ bāzes temperatūras apstākļos (sadeģšana/mērišana) 25/20 °C	MJ/m ³ kcal/m ³ kWh/m ³	47,02–51,98 11231–12415 13,06–14,44
2. Augstākais sadeģšanas siltums (GCV) 20 °C un 101,325 kPa bāzes temperatūras apstākļos (sadeģšana/mērišana) 25/20 °C	MJ/m ³ kcal/m ³ kWh/m ³	≥ 34,87 ≥ 8329 ≥ 9,69
3. Zemākais sadeģšanas siltums (NCV) 20 °C un 101,325 kPa bāzes temperatūras apstākļos (sadeģšana/mērišana) 25/20 °C	MJ/m ³ kcal/m ³ kWh/m ³	≥ 31,82 ≥ 7600 ≥ 8,83
4. Relatīvais blīvums – d		0,55–0,70
5. Sērs kopā – S (bez odoranta)	g/m ³	≤ 0,03
6. Sērūdeņradis + karbonilsulfīds H ₂ S + COS	g/m ³	≤ 0,007
7. Merkāptāni – RHS (bez odoranta)	g/m ³	≤ 0,016
8. Metāns – CH ₄	mol %	≥ 90
9. Slāpekļis – N ₂	mol %	≤ 3
10. Skābeklis – O ₂	mol %	≤ 0,02* ≤ 1,0**
11. Oglekļa dioksīds – CO ₂	mol %	≤ 2,5* ≤ 4,0**
12. Metāna skaitlis		≥ 65
13. Mehāniskie piemaisījumi	g/m ³	≤ 0,001
14. Ogļūdeņražu rasas punkts HC DP, pie 1–70 bar	°C	≤ –2
15. Ūdens rasas punkts – H ₂ O DP, pie 40 bar	°C	≤ –10
16. Ūdeņradis – H ₂	mol %	≤ 0,1
17. Odorants	mg/m ³ balles	≥ 3 ≥ 3

* Dabasgāzes pārvades sistēmā ievadāmās un transportējamās aizvietotājgāzes kvalitātes raksturlielumi

** Dabasgāzes sadales sistēmā ievadāmās un transportējamās aizvietotājgāzes kvalitātes raksturlielumi, ja sadales sistēma nav savienota ar pazemes gāzes krātuvi un nav saistīta ar citu valstu gāzapgādes sistēmu

¹ <https://likumi.lv/ta/id/285189-prasibas-biometana-un-gazveida-stavokli-parverstas-saskidrinatas-dabasgazes-ievadisanai-un-transportesanai-dabasgazes-parvades>

tātad arī tajās uzpildītās dabasgāzes apjoms. Paredzams, ka jau šogad CNG patēriņš mūsu valstī pārsniegs 1 milj. m³.

Arī nākotnē GASO ir jābūt gatavam CNG sektora izaugsmes turpinājumam, piedāvājot kvalitatīvu CNG uzpildes staciju apkalpošanas servisu visā Latvijā.

– Eiropā notiek aktīva diskusija par to, kā zaļināt dabasgāzes pārvades un sadales tīklu, integrējot tajā biogāzes (biometāna) ražošanas objektus. Vai arī Latvijā šis jautājums ir aktuāls, un vai GASO speciālisti strādā pie tā, lai saprastu, kuras no ekspluatācijā esošajām biogāzes stacijām teorētiski un praktiski būtu pievienojamas dabasgāzes sadales sistēmai, cik tas izmaksātu un, pats galvenais, – kas par to maksātu.

Biometāna nodošana dabasgāzes sadales tīklā patiešām ir aktuāls jautājums. Šobrīd GASO ir Biogāzes asociācijas biedrs, aktīvi piedalās vairākos projektos, tajā skaitā par grozījumiem Enerģētikas likumā, kas, cerams, nesīs būtiskas pārmaiņas arī biometāna ražošanas sektora attīstībai Latvijā. Līdzdarbojamies arī Transporta enerģijas likuma izstrādē. Turklāt šobrīd norit aktīvs darbs pie Ministru kabineta noteikumiem par biometāna ievadišanu dabasgāzes sistēmā, nosakot biometāna kvalitātes prasības.

Pieslēgties pie dabasgāzes sistēmas teorētiski var jebkura biometāna ražotne, kas izpilda noteiktas prasības attiecībā uz ievadāmās gāzes kvalitātes parametriem, un pastāv dažādi viedie, kā

to veikt. Pašlaik GASO ir pieprasīti tehniskie noteikumi četru biogāzes ražotņu pieslēgumam dabasgāzes sadales tīkliem Jelgavas iecirkņa Dobeles teritorijā, Ogres iecirkņa Jauncekules teritorijā, Bauskas iecirkņa Iecavas teritorijā un Rīgas iecirkņa Jaunmārupes teritorijā. Ir sagatavoti tehniskie risinājumi, gāzesvadu novietojuma shēmas, veikti esošās gāzesvadu sistēmas hidrauliskie aprēķini, izstrādāti apraksti un prasības pieslēgumu realizācijai, kā arī veikti izmaksu aprēķini.

Tāpat interesi par biogāzes staciju pieslēgumu izveides iespējām izrādījuši arī komersanti no Ādažiem, Getliņiem un Vecbebrim. Tiesa, šiem projektiem vēl nav pieprasīti tehniskie noteikumi biogāzes staciju pieslēgumam dabasgāzes sadales sistēmai.

Atbilstoši spēkā esošajam regulējumam, tajā skaitā Ministru kabineta 2016. gada 4. oktobra noteikumiem Nr. 650 “Prasības biometāna un gāzveida stāvokli pārvērstas sašķidrinātās dabasgāzes ievadišanai un transportēšanai dabasgāzes pārvades un sadales sistēmā”, šobrīd lietotājs nodrošina pieslēguma izbūvi un biogāzes sagatavošanu ievadišanai dabasgāzes sadales sistēmā.

– **Kā virzās un ar kādiem izaicinājumiem šobrīd saskaras dabasgāzes uzskaites mēraparātu viedizlīdzināšanas programma? Vai Latvijā līdzīgi kā citās ES valstīs mājāsaimniecību sektorā**

viedie dabasgāzes skaitītāji tiks uzstādīti tikai nosacīti lielajiem patērētājiem – tiem, kas dabasgāzi izmanto apkures un siltā ūdens nodrošināšanai?

Pašreiz viedie dabasgāzes uzskaites mēraparāti (skaitītāji) ir uzstādīti tikai tirgus klientiem, jo šajā sektorā nepieciešams sav-

Sadales sistēmas operatora dabasgāzes piegādes Latvijā (pa lietotāju grupām, MWh, %)

Patēriņa grupa	MWh	%
Mājāsaimniecības	1 394 503	12
Komerčiālie lietotāji	10 054 981	88
Kopā	11 449 484	100

Ekspluatācijā nodoto sadales gāzesvadu garums jauno pieslēgumu nodrošināšanai (m, 2018.–2020. g.)

Gads	Gāzesvadu garums
2018	16 898
2019	26 434
2020	29 099
Kopā	72 431

laicīgi un precīzi saņemt informāciju par dabasgāzes patēriņu.

2021. gadā attālināti nolasām apmēram 82–87% no kopējiem patēriņa datiem, un arī nākotnē ir būtiski turpināt viedizēt citas dabasgāzes patēriņa apjoma izpratnē lielākās lietotāju grupas.

GASO apzinās, ka, ieviešot viedo dabasgāzes uzskaiti arī mājāsaimniecību lietotājiem, tiktu būtiski uzlabots ar dabasgāzes uzskaites rādījumu saņemšanu un apstrādi saistītais process. Tādējādi šobrīd arī mājāsaimniecību sektorā – tiem lietotājiem, kas dabasgāzi izmanto apkures nodrošinājumam, – tiek meklēts piemērotākais risinājums viedo skaitītāju izvēlē un uzstādīšanā. Lai to izdarītu un pārliecinātos par skaitītāju tehnisko stāvokli un uzskaites precizitāti, veicam vairākus testus un pilotprojektus.

Savukārt, saistībā ar lietotājiem, kas dabasgāzi izmanto tikai ēdiena pagatavošanai, būtiski norādīt, ka šī grupa no kopējā dabasgāzes patēriņa sastāda tikai 1%, tādēļ tuvākajā laikā šiem klientiem uzstādīt viedos skaitītājus nav plānots.

– Kā dabasgāzes uzskaites viedizācības izpratnē izskatāmos uz kaimiņu – Igaunijas un Lietuvas – fona?

Igaunijā dabasgāzes uzskaitē daudzdzīvokļu ēkās tiek organizēta uz ēku ievadiem un ar sadales sistēmas operatoru norēķinās ēku apsaimniekotāji. Pat gadījumos, kad dabasgāzes skaitītāji vēsturiski atrodas klientu dzīvokļos, pēc tiem komercuzskaitē netiek veikta un tie var kalpot tikai kā uzskaites precizitātes verifikācijas iekārtas jeb kontrolskaitītāji. Tas nozīmē, ka dabasgāzes uzskaites viedizācība Igaunijā prasa krietni mazāk resursu, nekā tas būtu Latvijā, ja tiktu pieņemts lēmums viedizēt visu mājāsaimniecību dabasgāzes patēriņa uzskaiti, uzstādot viedo skaitītāju katrā dzīvoklī.

Lietuvā dabasgāzes uzskaitē notiek tāpat kā Latvijā – viedā dabasgāzes uzskaitē sākotnēji ieviesta lielajiem patērētājiem. Vismazākos dabasgāzes lietotājus, pēc GASO pieejamās informācijas, Lietuvā viedizēt nav plānots.

Dabasgāzes sadales infrastruktūras remontdarbi Rīgā, 2021. g.

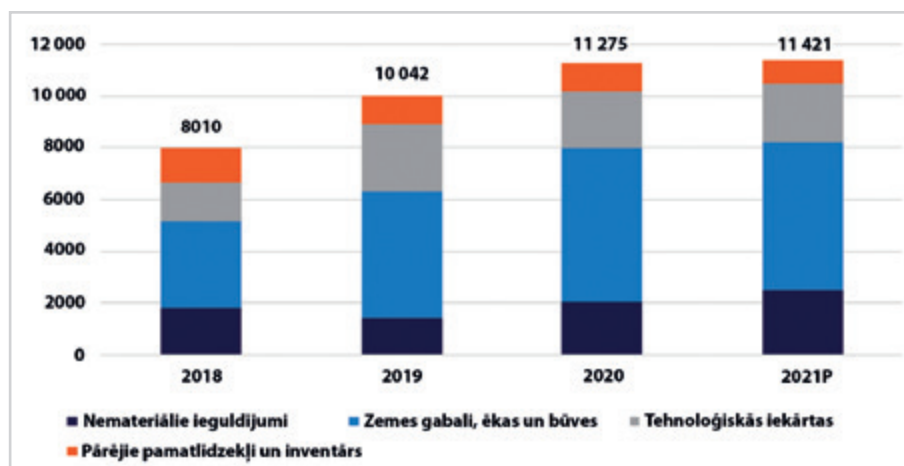
– Dabasgāzes sadales sistēmas rekonstrukcijā un modernizācijā nākamajos piecos gados paredzēts ieguldīt visai lielus līdzekļus. Kādu darbu veikšanai finansējumu paredzēts novirzīt? Lūdzu, īsumā raksturojiet katru investīciju pozīciju!

Nākamajos piecos gados GASO katru gadu investīcijās paredz ieguldīt vairāk nekā 11 miljonus eiro. Galvenais šo kapitālieguldījumu mērķis ir atjaunot vai nomainīt novecojušās iekārtas un ierīces, investēt dabasgāzes regulēšanas iekārtās, katodstaciju rekonstrukcijas darbos un speciālo tehnoloģisko iekārtu iegādē, tādējādi uzturot un nodrošinot nepieciešamo dabasgāzes sadales sistēmas drošības līmeni. Vienlaikus, lai veicinātu sadales sistēmas attīstību, tiek apzinātas iespējamās jauno pieslēgumu teritorijas, un tuvākajos gados plānots arī nodrošināt investīcijas dabasgāzes sadales sistēmas attīstībai.

Būtiskas investīcijas tiks novirzītas GASO IT jomas attīstībai, kopējai uzņēmuma digitalizācijai, kā arī klientu komunikācijas pieredzes optimizācijai. Kā lielākie projekti nākamajos gados ir plānoti: ģeotelpiskās informācijas sistēmas modernizācija, katodaizsardzības un SCADA sistēmas attīstība un modernizācija, centralizētās aktīvu pārvaldības sistēmas ieviešana, kā arī pārējās IT infrastruktūras modernizācija.

Mēs, GASO, kā sociāli atbildīgs uzņēmums apzināties, ka neefektīvu procesu vai ilgstošas dokumentu aprites dēļ var tikt būtiski ietekmēta uzņēmuma darbības efektivitāte un laikus netikt apmierinātas klientu vēlmēs, tādēļ turpmākos gados pastiprināta uzmanība tiks pievērsta tieši uzņēmuma pārvaldības procesu uzlabošanai un digitālu rīku izmantošanas paplašināšanai.

Liels paldies par sarunu un veiksmi darbā! **E&P**

Ieguldījumu dabasgāzes sadales sistēmas modernizācijā un rekonstrukcijā pieaugums (milj. EUR/pa gadiem)